

GELİBOLULU MUSTAFA ÂLÎ'NİN MENŞEÜ'L-İNŞÂ ADLI ESERİNİN YAYIMI ÜZERİNE

Araş Gör. Kaplan ÜSTÜNER*

Klasik Türk Edebiyatı nazım, nazım-nesir karışık yahut nesir ile yazılmış eserlerden oluşarak varlığını uzun yüzyıllar devam ettirmiş bir edebiyattır. Bu edebiyatta nazım sahasındaki ürünlerin önemli bir ağırlığı olduğu bilinmektedir. Bununla birlikte nesir alanında verilen ürünler de göz ardı edilmemelidir. Başta münşeâtlar olmak üzere düzyazı ile kaleme alınmış birçok eser, edebî olması yanında tarihî ve dönemin sosyal olaylarına tanıklık etmesi bakımından önemli bilgiler içermektedir. Nazım ve nesir alanındaki eserler üzerinde yapılan çalışmalar, edebiyat tarihimizin bütünlüğünün gösterilmesi açısından da önemlidir. Divan ve mesnevi gibi nazımla yazılmış eserler üzerinde önemli çalışmaların yapıldığı zamanımızda, biz bu yazımızda nesir alanında verilen bir yapıtı tanıtacağız. Çalışma, İ. Hakkı AKSOYAK tarafından kaleme alındı: *Gelibolulu Mustafa Âlî, Menşeu'l-İnşâ, Ankara, 2007.*

Münşeâtlar, bilindiği gibi mektuplar ve türlü konularda yazılmış çeşitli mensur yazılardan toplanmış mecmualar anlamında olup, edebiyatımızda düzyazı ile kaleme alınmış eserler içinde önemli bir yere sahiptir. *Menşeu'l-İnşâ* da, tarih, edebiyat, devlet yönetimi ve tasavvuf gibi değişik alanlarda yaklaşık 70 eser veren Gelibolulu Mustafa Âlî (d.1541-ö.1600)'nin münşeâtıdır. Müellif bu eserini muhtemelen 1587-1588 yılında tertip etmiştir. Eserde yer alan mektupların en erkeni 1569, en geçi ise 1585 tarihini taşımaktadır. Ele alınan konuyla ilgili mektuplar bir araya getirilerek, *Menşeu'l-İnşâ* “fasıl” başlığı altında beş bölüme ayrılmıştır: 1. Tavâmîr-i Mahabbet (Dostluk mektupları) 2. Tefhîm-i Hâlet (Durum bildiren mektuplar) 3. Sipâriş-i Maslahat (İş isteme mektupları) 4. Menâşîr-i Tehniyet (Tebrik mektupları) 5. Nâme-hâ-yı Taziyet (Taziye mektupları).

Menşeu'l-İnşâ'da bulunan toplam 79 mektuptan 49'u Âlî'nin kaleminden çıkmıştır. Bu mektuplarda Âlî'nin hayatı, eserleri ve sanatı

* Gazi Üni. Fen-Ed. Fak. TDE Böl. kustuner@gazi.edu.tr

yanında, Osmanlı imparatorluğunun 16. yüzyılda hüküm sürdüğü coğrafyada yaşananlara dair çeşitli bilgiler bulunmaktadır. Bu mektuplarda asâyiş, eşkıyanın bastırılması, görevini kötüye kullananlar hakkında şikâyetler, değeri bilinmeyenlerin durumu, maaş artırılması, tayin, imar işleri (inşa, tamir), evlilik isteği ve taziyetname gibi günümüzde de güncelliğini koruyan konuların bulunması dikkat çekicidir.

Aksoyak, çalışmasında önce münşeâtlar hakkında genel bilgiler aktarmış, daha sonra da münşeâtların bulunduğu kütüphanelerin adları, kayıtlı oldukları numaraları ve varsa üzerinde yapılan çalışmaları vermiştir. *Menşeu'l-inşâ* hakkında kaynakların verdiği bilgiler sunulmuş, eserin içeriği bir tablo ile verilmiştir. Bu tabloda mektupların kimin tarafından yazıldığı veya yazdırıldığı, mektupların yazıldığı kişi ve makam, mektupların amaç ve yılı gösterilmiştir. Kütüphanelerde *Menşeu'l-inşâ* adıyla kayıtlı bütün nüshalar incelenip değerlendirilerek, şimdiye kadar bir nüshası bilinen eserin, bu çalışma ile bunlardan sadece üçünün *Menşeu'l-inşâ*'ya ait olduğu tespit edilmiştir. *Menşeu'l-inşâ*'nın tenkitli metni verilmiş ve özel adların dizini yapılmıştır. Sonda eserin en önemli nüshası olan İstanbul Bayezit Devlet Kütüphanesi, Veliyyüddin Efendi, nr: 1916'daki nüshasının tıpkıbasımı verilmiştir.

Klasik Türk Edebiyatının nesir alanındaki bir eserini hazırlayarak bilim aleminin istifadesine sunan sayın Doç. Dr. İ. Hakkı AKSOYAK'ı tebrik ederiz.